

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 45/09-54

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. januára 2010 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka o sťažnosti PhDr. V. K., Š., zastúpeného advokátom JUDr. I. K., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, na zákaz diskriminácie podľa čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 v spojení s právom na zákaz diskriminácie podľa čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Obdo V 102/2006 z 30. apríla 2007 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo PhDr. V. K. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a

základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Obo 316/2005 z 30. januára 2006 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Obdo V 102/2006 z 30. apríla 2007 p o r u š e n é b o l o .

2. Zrušuje uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Obdo V 102/2006 z 30. apríla 2007 v spojení s uznesením sp. zn. 4 Obo 316/2005 z 30. januára 2006 a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť PhDr. V. K. trovy právneho zastúpenia v sume 208,99 € (slovom dvestoosem eur a deväťdesiatdeväť centov) na účet právneho zástupcu JUDr. I. K. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. júla 2007 doručená sťažnosť PhDr. V. K. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na zákaz diskriminácie podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 v spojení s právom na zákaz diskriminácie podľa čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Obdo V 102/2006 z 30. apríla 2007, ktorým najvyšší súd ako súd dovolací odmietol dovolanie sťažovateľa

proti uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 4 Obo 316/2005 z 30. januára 2006 o zastavení odvolacieho konania pre nezaplatenie súdneho poplatku.

2. Z obsahu sťažnosti sťažovateľa, k nej pripojených príloh a zo spisu Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 33 Cb 178/95 vyplývajú tieto rozhodujúce skutočnosti:

2.1 Sťažovateľ ako fyzická osoba so živnostenským listom založil 23. júla 1990 pre podnikateľské účely v pobočke banky B. bežný účet na meno Ing. P. H., „K.“, B. (ďalej len „konzorcium“). Pre opakované problémy s dispozíciou finančných prostriedkov na uvedenom účte sťažovateľ požiadal o jeho blokádu, avšak pobočka banky mu oznámila, že v dôsledku toho, že prestal byť členom konzorcia, sprístupní účet len riadiacemu orgánu konzorcia, t. j. jeho prezidentovi Ing. P. H.. Keďže sa sťažovateľovi nepodarilo pri rokovaní so zmluvnou bankou presadiť oprávnenia majiteľa účtu podal 31. mája 1994 pôvodne na Obvodnom súde Bratislava I návrh na začatie konania o náhradu škody od zmluvnej banky. Obvodný súd Bratislava I uznesením sp. zn. 20 Cb 282/94 z 24. mája 1995 vyslovil vo veci svoju vecnú nepríslušnosť a návrh postúpil na ďalšie konanie krajskému súdu, na ktorom je vedený pod sp. zn. 33 Cb 178/95. Krajský súd vyzval 31. marca 1998 sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku 44 304 Sk. Keďže sťažovateľ súdny poplatok v určenej lehote nezaplatil, krajský súd uznesením č. k. 33 Cb 178/95-No z 26. júna 1998 konanie zastavil. Po dodatočnom zaplatení súdneho poplatku krajský súd zrušil uvedené uznesenie 24. augusta 1998 a pokračoval v konaní.

2.2 Dňa 14. augusta 2000 sťažovateľ doručil krajskému súdu právnu kvalifikáciu nároku, vyčíslenie škody a žiadosť o oslobodenie od súdnych poplatkov, ku ktorej pripojil doklady o svojich príjmoch za roky 1997-1999 a žiadal o úplné oslobodenie od súdnych poplatkov vo veci sp. zn. 33 Cb 178/95. Krajský súd uznesením sp. zn. 33 Cb 178/95 z 20. augusta 2002 rozhodol, že sťažovateľovi nepriznáva oslobodenie od súdneho poplatku, a v odôvodnení uviedol, že tento žiadal o oslobodenie od súdneho poplatku do výšky 500 000 Sk. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ odvolanie. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 5 Obo 251/02 z 30. júna 2003 uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na

ďalšie konanie. Následne krajský súd uznesením sp. zn. 33 Cb 178/95 z 13. februára 2004 priznal sťažovateľovi oslobodenie od súdneho poplatku za návrh. Proti tomuto rozhodnutiu podal sťažovateľ 24. februára 2004 odvolanie, v ktorom poukazuje na skutočnosť, že konanie v jeho veci je vedené proti orgánu štátu, v dôsledku čoho má byť konanie oslobodené od platenia súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 1 písm. c) zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“) (v znení platnom do 30. apríla 2004). Najvyšší súd uznesením sp. zn. 2 Obo 52/04, 2 Ndob 17/04 z 20. júla 2004 uznesenie krajského súdu potvrdil. Proti uzneseniu najvyššieho súdu podal sťažovateľ dovolanie, ktoré bolo uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Obdo V 79/2004 z 30. septembra 2005 odmietnuté.

2. 3 Krajský súd vo veci samej rozhodol rozsudkom sp. zn. 33 Cb 178/95 z 29. júla 2005 tak, že návrh zamietol. Sťažovateľ sa proti rozsudku odvolal 28. septembra 2005. Dňa 10. novembra 2005 bol najvyšším súdom vyzvaný na zaplatenie odvolacieho súdneho poplatku vo výške 600 000 Sk, ktorý nezaplatil. Najvyšší súd odvolacie konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku uznesením sp. zn. 4 Obo 316/2005 z 30. januára 2006 zastavil. Sťažovateľ podal aj proti tomuto rozhodnutiu odvolanie, ktoré najvyšší súd považoval za dovolanie a uznesením sp. zn. 1 Obdo 102/2006 z 30. apríla 2007 ho odmietol. Rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 11. júna 2007.

3. Ústavný súd sťažnosť prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu a uznesením sp. zn. I. ÚS 45/09 z 19. februára 2009 ju prijal na ďalšie konanie.

4. Na základe žiadosti ústavného súdu z 3. marca 2009 sa k veci vyjadril najvyšší súd, zastúpený jeho podpredsedníčkou, podaním sp. zn. KP 8/2009-21, v ktorom sa uvádza:

„Sťažnosti pána PhDr. V. K. navrhujeme nevyhovieť. Sťažnosťou napadnuté uznesenie dovolacieho súdu sp. zn. 1 Obdo V 102/2006 považujeme za vecne správne. Dovolací súd v odôvodnení tohto uznesenia podrobne sa vyporiadal so všetkými právne relevantnými otázkami, ... Tým, že odvolací súd uznesením z 30. januára 2006 č. k. 4 Obo 316/2005-502 odvolacie konanie zastavil, žiadne právo žalobcu neporušil.

Žalobca uvedené uznesenie odvolacieho súdu z 30. januára 2006 napadol mimoriadnym opravným prostriedkom, a to dovolaním. Dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie nie je prípustné, a preto uznesením z 30. apríla 2007 č. k. 1 Obdo V 102/2006 dovolanie odmietol. Právny názor dovolacieho súdu, že dovolanie nie je prípustné ani podľa ust. § 237 písm. d) O. s. p., považujeme za dôvodný. Nepochybne žalobcovi žiadnym rozhodnutím nebolo priznané oslobodenie od súdneho poplatku za odvolanie. ...

Navrhujeme, aby ústavný súd Slovenskej republiky nálezom vyslovil, že základné práva sťažovateľa porušené neboli ...“.

5. Podpredsedníčka najvyššieho súdu v podaní zo 16. marca 2009 a právny zástupca sťažovateľa v podaní z 13. marca 2009 ústavnému súdu oznámili, že netrujú na ústnom pojednávaní.

Ústavný súd preto so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

6. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

III.

7. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Právo na súdnu ochranu však nie je absolútne. V záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniam, resp. podmienkam (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napr. spôsobilosť byť účastníkom konania, povinnosť právneho zastúpenia v niektorých prípadoch, zákonom ustanovené náležitosti návrhu na začatie konania, zákonné lehoty a taktiež zaplatenie súdneho poplatku podľa ustanovení príslušného zákona.

8. Uloženie poplatkovej povinnosti v občianskoprávných veciach nemožno samo osebe považovať za rozporné ani s právom na prístup k súdu chráneným v čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva – Tolstoy – Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo, 1995, Kreuz v. Poľsko, 2001).

9. Výklad a aplikácia ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ako aj ustanovení ďalších zákonných predpisov upravujúcich podmienky prístupu k súdnej ochrane zo strany všeobecných súdov musí byť v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (obdobne napr. II. ÚS 174/04, III. ÚS 209/05).

Z tohto hľadiska musí všeobecný súd prihliadať na rovnováhu medzi poskytnutím materiálnej ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov konania a ochranou plynulého a riadneho výkonu spravodlivosti pred neuváženým, prípadne šikanujúcim výkonom práva jednak spoplatňovaním úkonov súdneho konania a jednak rozhodovaním o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku, pre ktoré platilo a platí všeobecné pravidlo, že je vždy dvojinštančné.

10. Vychádzajúc z uvedených zásad napadnuté uznesenia najvyššieho súdu treba považovať za rozhodnutia, ktoré porušujú označené práva sťažovateľa v dôsledku toho, že boli arbitrárne a svojvoľné, pretože najvyšší súd o zastavení odvolacieho konania pre nezaplatenie poplatku rozhodol len v jednom stupni bez možnosti podať proti nemu opravný prostriedok, ktorý zo zákona vylúčený nebol [§ 201 a nasl. OSP, resp. § 10 ods. 3 zákona č. 171/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“)], pretože poplatník mohol ešte do rozhodnutia odvolacieho súdu súdny poplatok zaplatiť.

11. Podľa svojej konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, III. ÚS 209/05).

12. Najvyšší súd ako súd druhého stupňa odvolacie konanie uznesením sp. zn. 4 Obo 316/2005 z 30. januára 2006 zastavil pre nezaplatenie súdneho poplatku. Odvolanie, ktoré sťažovateľ podal proti tomuto uzneseniu, posúdil najvyšší súd ako „dovolanie“ a uznesením sp. zn. 1 Obdo V 102/2006 z 30. apríla 2007 ho odmietol (ide o rozhodnutie napadnuté ústavnou sťažnosťou). Najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, *„že dovolanie smeruje proti takému rozhodnutiu odvolacieho súdu, proti ktorému tento mimoriadny opravný prostriedok nie je prípustný“*. Ďalej najvyšší súd vo svojom odôvodnení poukázal na to, že skúmal aj prípustnosť dovolania z dôvodov uvedených v § 237 OSP a dospel k záveru, *„že napadnuté uznesenie odvolacieho súdu netrpí žiadnou z väd taxatívne uvedených v ust. § 237 OSP“*. Najvyšší súd odmietol tvrdenie sťažovateľa, že sa mu postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom [§ 237 písm. f) OSP] s odôvodnením, že *„... už dovolací súd konštatoval vo svojom predchádzajúcom uznesení v danej veci z 30. 9. 2005 č. k. 1 Obdo V 79/2004-480, (že) takáto situácia v súvislosti s nezaplatením súdneho poplatku by nastala iba vtedy, ak by došlo k zastaveniu konania pre nezaplatenie súdneho poplatku, hoci pre tento postup by nebol daný zákonný dôvod.“*; preto dovolanie sťažovateľa odmietol.

13. Ústavný súd sa so závermi najvyššieho súdu nestotožňuje, a to z dôvodu, že najvyšší súd pri rozhodovaní o odvolaní sťažovateľa, ktoré svojvoľne považoval za „dovolanie“, dospel k absurdným záverom, ktoré majú za následok porušenie sťažovateľovho základného práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, keď o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku rozhodol v jednom stupni, hoci v tom čase platné právne predpisy výslovne pripúšťali možnosť podať proti rozhodnutiu o zastavení konania odvolanie. Ustanovenie § 10 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch účastníka výslovne oprávňovalo napadnúť uznesenie o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku odvolaním a súčasne súdny poplatok uhradiť. Preto sa ústavný súd nestotožnil ani so závermi dovolacieho súdu, ktorý konštatoval, že súdne rozhodnutie o zastavení odvolacieho konania pre nezaplatenie súdneho poplatku bolo správne a zákonné a že aj bolo náležité odôvodnené. Ústavný súd dospel k záveru, že v uvedenom prípade musel byť daný dôvod pre nápravu nezákonného rozhodnutia, a teda aj dovolací dôvod podľa § 237 písm. f) OSP.

14. Keďže napadnutými uzneseniami najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd tieto uznesenia zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde].

15. Vo zvyšnej časti ústavný súd sťažnosti sťažovateľa, v ktorej namietal porušenie základných práv podľa čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 3 a 4, čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj práv podľa čl. 14 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu nevyhoveli, a to jednak z dôvodu neexistencie priamej príčinnej súvislosti medzi označenými základnými právami a slobodami a namietaným konaním a rozhodnutím orgánu štátu, ako aj z dôvodu, že časti označených práv poskytujú ochranu všeobecne súdy (bod 4 výroku nálezu).

16. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2007 v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov v sume 208,99 €, čo zodpovedá sume v slovenských korunách za 2 úkony právnej pomoci po 2 970 Sk (prevzatie a príprava a spísanie ústavnej sťažnosti) a 2-krát paušálna náhrada hotových výdavkov po 178 Sk, t. j. spolu 6 296 Sk (bod 3 výroku nálezu).

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

17. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. januára 2010